

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ООН

Бабіна В. О., Борисов В.

Багато експертів і державно-політичних діячів солідарні у тому, що реформа Організації Об'єднаних Націй (ООН) повинна проходити в двох напрямках — відміна принципу вето та розширення кількості постійних членів Ради безпеки ООН.

В березні 2005 року Генеральний секретар ООН Кофі Анан запропонував розширити склад Ради Безпеки (РБ) ООН до 24 членів і, саме головне, збільшити кількість постійних членів з 5 до 10. За прийняття такого плану реформації висловлюються і лідери багатьох світових держав. Однак, проти виступають держави—постійні члени, мотивуючи це тим, що подібний крок значно ускладнить працю, ускладнить прийняття рішення.

Право вето, яке мають держави—постійні члени РБ ООН, було прописано в статуті організації практично в момент її створення й формулювався як «принцип однакості постійних членів Ради». Привілей права вето мотивувався тим, що країни «великої п'ятірки», тобто СРСР, США, Китай, Франція та Велика Британія, користуються найбільшим авторитетом та впливом на світовій арені. Воно застосовується: при прийнятті в ООН нових членів; протидія крокам, які представляють небезпеку світу; при пропозиціях про мирне вирішення конфліктів; при прийнятті доповнень до статуту ООН і виборі нового Генерального секретаря ООН. Єдина галузь, в якій принцип вето не діє,—прийняття рішень з процедурних питань.

Головний недолік цього принципу — його використання в корисливих і егоїстичних цілях кимось з постійних членів РБ ООН, результатом цього є блокування роботи Ради в цілому.

У момент створення ООН слово «вето» у статуті організації не згадувалось. Там було лише сказано, що «рішення Ради Безпеки вважається прийнятним, якщо за них проголосували 9 членів Ради, включаючи голоси всіх постійних членів, що співпадають». Мотивувалось це тим, що 5 держав—постійних членів грають особливу роль в світових відносинах.

На практиці, однак, все складається по іншому. Великі держави—постійні члени РБ ООН використовують право вето майже виключно в особистих цілях. Наприклад, СРСР використовував право вето, щоб не допустити прийняття резолюцій, які засуджува вторгнення в Чехословаччину в 1968 році, а США блокували резолюції у відношенні бомбардування Лівії. Всього ж СРСР використовував право вето 123 рази, США—82 рази, Велика Британія—32, Китай—6, Франція—18. Можна стверджувати, що в переважній більшості випадків вето накладалося не з метою збереження миру та безпеки, а заради захисту інтересів тієї чи іншої держави.

Необхідно або повна відмова від принципу вето, або перехід з принципу однакості прийняття рішень до принципу прийняття рішень більшістю

голосів, або компромісний варіант, наприклад обмеження використання права вето строго певним колом міжнародних проблем. Такого роду пропозиції розглядаються ООН вже давно. Так ще в 1940-1950-х роках в ООН кілька разів створювалися комісії, які аналізували юридичні аспекти права вето та розумність його існування в цілому. Держави і групи держав пропонували різні варіанти реформування системи вето: надання права вето всім державам, які входять до складу РБ ООН, а не тільки постійним її членам; повна відмова від права вето; накладання вето в тому випадку, якщо таку позицію займають дві держави—члени «великої п'ятірки».

Всі ці плани, однак, не можуть бути реалізовані через те, що жоден із п'яти постійних членів РБ ООН не виявив готовності відмовитись від права вето чи розширити межі його використання, поширивши це право і на інших членів Ради. Право вето є стрижневим механізмом прийняття колективних рішень—елементом, якій стимулює членів Ради на пошук компромісів. Право вето—наріжний камінь всієї архітектури ООН. Без нього позбулася б стійкістю вся конструкція.

Для підвищення статусу ООН та її впливу в світі необхідно реформування Міжнародного суду ООН, який є одним з важливіших органів організації. Ефективність роботи Суду значно знижена обмеженістю його можливостей. А саме: держави світу не мають обов'язку виконувати та признавати прийняті судом рішення, обов'язкові вони лише для держав—безпосередніх учасників судового процесу. У зв'язку з цим можна виокремити наступні шляхи реформування Міжнародного суду:

а) визнання юрисдикції Міжнародного суду обов'язковою;

б) розширення кола суб'єктів міжнародних відносин, що мають право звернутися до Міжнародного суду, перш за все за рахунок міжнародних організацій.

В заключенні хотілося б додати, що сьогодні, на початку 21 століття, з'явилися принципово нові проблеми глобального масштабу, вирішити які людство зможе лише спільними зусиллями.

Найважливіші серед них - загроза світового тероризму та глобальної екологічної катастрофи, гостра нестача ресурсів, проблема збільшення розриву між найбільш бідними і найбагатшими країнами світу. Саме ООН може і повинна в нинішній ситуації стати організацією, яка об'єднає зусилля світової спільноти для вирішення названих проблем.

1. Організації Об'єднаних Націй. // URL: [http:// www.un.org/ua/documents/charter/index.shtml](http://www.un.org/ua/documents/charter/index.shtml).

2. Резолюція № 1244 // Рада Безпеки ООН.// <http://www.ruserbia.com/politics/docs/75-rezoljucia-1244> .

3. Рада Безпеки ООН і право вето. Выборы.// <http://www.vybory.org/articles/831.html>.